

Розгон Ольга Володимирівна

*кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

ORCID: 0000-0001-6739-3927

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ СКЛАДОВИХ, СТВОРЕНИХ ЗА БЮДЖЕТНІ КОШТИ: ЗАТРЕБУВАНІСТЬ ЗМІН ДО ДЕЯКИХ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ

У цьому матеріалі ми звернемо вашу увагу на впровадження технологій та їх складових, створених за бюджетні кошти. Зупинимося завданнях, цілях Стратегічного плану МОН України до 2024 року щодо розвитку інновацій, а також на недоліках законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо *стимулювання* діяльності у сфері трансферу технологій». Здійснивши аналіз, автор дійшов висновку, що необхідно удосконалити нормативно-правову базу щодо *стимулювання інноваційної діяльності в наукових установах* в чинних нормативно-правових актах, що регламентує порядок розробки, реєстрації та впровадження інновацій, створення та розвитку інноваційної інфраструктури, визначення ліцензійних умов провадження діяльності наукових установ.

Ключові слова: технології, складові технологій, бюджетні кошти, стимулювання, інноваційна діяльність.

Rozghon Olha

*PhD, Associate Professor, Leading Researcher of Scientific and Research Institute of
Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine*

ORCID: 0000-0001-6739-3927

IMPLEMENTATION OF TECHNOLOGIES AND THEIR COMPONENTS, CREATED AT THE EXPENSE OF BUDGETARY FUNDS: THE NEED FOR AMENDMENTS TO CERTAIN LAWS OF UKRAINE

In this material we will turn your attention to the implementation of technologies and their components, created at the expense of budgetary funds. We will touch upon the tasks and purposes

of the Strategic Plan of the Ministry of Education and Science of Ukraine till 2024 for the development of innovations and also upon the shortcomings of the bill "About the introduction of the amendments to some laws of Ukraine on the stimulation of the activity in the sphere of technology transfer. Having analyzed the above, the author concluded that it is necessary to improve the legal framework to stimulate innovation activities in scientific institutions in the current laws and regulations, which regulates the order of development, registration and implementation of innovations, creation and development of innovation infrastructure, determination of licensing conditions for the conduct of activities of scientific institutions.

Key words: technologies, components of technologies, budgetary funds, stimulation, innovation activity.

Нині в Україні є нагальна потреба щодо *якісного забезпечення державної інноваційної політики*.

При всій важливості прямого державного управління та регулювання інноваційних процесів, за умов глибоких ринкових перетворень необхідно задіяти внутрішні механізми *фінансування інноваційної діяльності*, коли взаємодія важелів і стимулів господарської діяльності між учасниками процесу відбувається на основі конкуренції. За таких умов розробка наукових засад державної політики у формуванні, посиленні та регулюванні інноваційної сфери наразі особливо посилюється та набуває особливої актуальності. Для України це питання постає особливо гостро в контексті виконання затвердженої в 2019 році «Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» (розпорядження КМУ від 10.07.2019 р. № 526-р), успішна реалізація завдань якої передусім передбачає наявність ефективної системи державного управління як центрального елементу усього процесу впровадження та *реалізації інноваційної політики*. Ключовим моментом у цьому питанні залишається збереження конкурентоспроможності України через розробку та реалізацію ефективної державної політики в інноваційній сфері, створення умов для *активізації та розвитку інноваційної діяльності через впровадження новітніх ефективних методів державного управління*.

Серед цілей на 2022 рік МОН України зазначає *розвиток інноваційної*

інфраструктури на базі закладів вищої освіти та наукових установ.

У Стратегічному плані МОН України до 2024 року серед пріоритетів зазначено (№ 6) Розвиток інновацій.

Де стратегічна ціль 6.1. Інноватори мають доступ до фінансових ресурсів для створення та впровадження (комерціалізації) власних розробок. Для цього необхідно зі сторони держави надавати підтримку на провадження інноваційної діяльності (6.1.1.).

Інноваційний процес на сучасному етапі не відбувається в одному напрямку від знань до інновацій, він заснований на складній системі взаємозв'язків між його учасниками з різними функціями та можливостями, які постійно обмінюються знаннями, розподіляють і використовують їх для того, щоб виробляти нові або суттєво удосконалені продукти (товари та послуги), технології, процеси. Ефективність інноваційного процесу багато в чому залежить від інтенсивності та якості цих взаємозв'язків [1, с.14].

Відповідно потребує здійснення правового аналізу механізм трансферу технологій, виявлення проблем ототожнення трансферу технологій як процесу та механізму трансферу технологій за певною стадійністю та етапами, де відбувається здійснення інноваційної діяльності та впровадження технологій та їх складових, створених за бюджетні кошти.

Теоретичні підходи щодо визначення сутності трансферу технологій у своїх наукових працях зазначали такі вчені як: Шкварчук Л. О. [2], Йохна М. А. [3]. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності, як процес та організаційний механізм трансферу, розробленого з використанням процесного підходу розглядали такі вчені: Андросова О.Ф., Череп А.В. [4, с. 176], Родіонова І.В. [5, с.63], Бичкова А. М. [6], Плахотнік О. О. [7, с.10], Дутко З. М. [8, с.136], Фонштейн Н.М. [9, с.24], Цибинога М. О. [10], Капіца Ю.М. [11, с.23], Гриньов Б. В. [12].

Якщо розглядати *трансфер технологій як процес*, який має певні етапи, то слід визначити чим він відрізняється від «механізму»?

Спробуємо тлумачити термін «процес». Це послідовна зміна станів або

явищ, яка відбувається закономірним порядком, тобто хід розвитку чого-небудь [13]. Якщо визначати «механізм», то це — внутрішня будова, система чого-небудь, сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та ін. явище [14]. Як бачимо, механізм включає в себе сукупність процесів.

Які б ми не використовували джерела, різні визначення терміну «механізм» в основі своїй мають загальне: механізм — це безліч взаємопов'язаних елементів, які надають руху об'єкт. При цьому виділяється *два підходи*: механізм може розглядатися як сукупність елементів, які впливають на розвиток об'єкта, і як взаємозв'язок і взаємодія елементів, що забезпечують розвиток об'єкта.

Аналізуючи *другий підхід до визначення поняття «економічний механізм»*, відмічаємо, що він полягає у визначенні механізму як інструменту *взаємодії суб'єктів*. Такий механізм визначає принципи і послідовність виконання певних дій між різними суб'єктами. Роль центру, в даному випадку незалежного арбітра, обмежується функцією організації і / або контролю виконання правил, розроблених суб'єктами на основі врахування інтересів всіх сторін.

Іншими словами, механізм *трансферу технологій* представляє собою поєднання структурних елементів і системи взаємозв'язків між суб'єктами (координація процесів, інформаційне забезпечення тощо), для досягнення основної мети — передачі технології.

На останніх етапах трансферу технологій відбувається просування розробки як об'єкта права інтелектуальної власності, спрямованого на створення технології, на профільний ринок.

Оскільки розвиток інноваційної діяльності передбачається у використанні й удосконаленні передових технологій, то саме *трансфер технологій* дає змогу перетворити знання їх на інноваційну технологію.

Сприяння розвитку інноваційної інфраструктури, підвищенню інноваційної активності підприємств є необхідним для *здійснення інноваційної діяльності*. Також слід здійснити моніторинг переданих технологій, що

створені за *бюджетні кошти*, а також виплати винагороди авторам таких технологій та здійснити моніторинг впливу виплати мінімальних ставок винагороди авторам технологій та особам, які здійснюють їх трансфер, на фінансовий стан підприємств, установ та організацій.

Завданням цілі 6.1. за Стратегічним планом МОН України до 2024 року є те, що українські інноватори мають отримувати пряму *державну підтримку на провадження інноваційної діяльності*.

За результатами реалізації Плану пріоритетних дій Уряду, станом на 31 грудня 2021 року серед головних досягнень минулого року було зазначено розроблення нової системи *пріоритетних напрямів розвитку науки та інноваційної діяльності*, що орієнтовані на досягнення цілей сталого розвитку (законопроект схвалено Урядом і зареєстровано у Верховній Раді України 10 грудня 2021 року).

Законопроект передбачає спрямування пріоритетних напрямів на досягнення цілей сталого розвитку. А це потребує ухвалення законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо *стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій*». Сьогодні він схвалений на засіданні Уряду та відповідно до Регламенту КМУ, переданий до Верховної Ради України 21.01.2021, знаходиться на доопрацюванні з 13.12.2021.

Документ розроблено відповідно до цілі 13.5 «Розвиток науки та інновацій» Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою КМУ від 12 червня 2020 р. № 471 та Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених COVID-19.

Метою законопроекту, як зазначено в пояснювальній записці до нього, є підвищення рівня впровадження (комерціалізації) результатів наукових досліджень. Законопроектом пропонується удосконалити інформаційне забезпечення трансферу технологій через: — доступ установ та організацій державної системи науково-технічної інформації до кон'юнктурно-економічної і патентної інформації з іноземних джерел та баз даних; — створення та

забезпечення діяльності вебпорталу щодо інноваційної діяльності та трансферу технологій; — забезпечення проведення моніторингу технологічного рівня і готовності до впровадження технологій та їх складових, створених за *бюджетні кошти*, а також попиту суб'єктів господарювання на них.

Законопроектом вносяться зміни до законів України «Про наукову і науково-технічну експертизу» та «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». У проекті Закону передбачаються нові механізми реалізації інструментів підтримки трансферу технологій, а саме — надання субсидій для створення *високотехнологічних виробництв* та інноваційних ваучерів. Але у законопроекті *відсутні механізми* координації трансферу технологій між органами виконавчої влади та розмежуванні їх повноважень.

Цей Законопроект за предметом правового регулювання належить до *сфери інтелектуальної власності*, що відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV належить до пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу та охоплюється зобов'язаннями України передбаченими у рамках Глави 9 «Інтелектуальна власність» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» та Глави 9 «Співробітництво у сфері науки та технологій» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі — Угода про асоціацію).

Антимонопольний комітет України у своїх зауваженнях до законопроекту пропонує доопрацювати законопроект і зазначає, що у 2017 році на виконання міжнародних зобов'язань України, зокрема, Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, прийнято Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Зауважимо, що у пояснювальній записці до проєкту зазначається, що «фінансово-економічні розрахунки до проєкту акта наведені у Додатку 1 до Пояснювальної записки» (п. 4). Натомість супровідні документи до проєкту *не містять* наведеного вище Додатка 1.

Разом із цим законопроектом запропоновані зміни до ст. 6 «Завдання та повноваження уповноваженого органу з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій» та ст. 24 «Державна підтримка та особливості кредитування трансферу технологій» Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. № 143-V, якими, зокрема, визначено, що Уповноважений орган для виконання покладених на нього завдань *надає субсидії* науковій установі або закладу вищої освіти для реалізації проєктів зі створення *високотехнологічного виробництва*, що визначені на конкурсній основі, а також інноваційні ваучери для фінансування робіт, спрямованих на трансфер і комерціалізацію технологій та/або її складових.

Реалізація пропозицій проєкту, зокрема, у частині надання субсидій науковій установі або закладу вищої освіти для реалізації проєктів зі створення високотехнологічного виробництва, інноваційних ваучерів для фінансування робіт, спрямованих на трансфер і комерціалізацію технологій та/або її складових, тощо, *матиме економічний вплив на бюджет*.

Так, Міністерство фінансів України вважає, що його реалізація впливатиме на видаткову та дохідну частини *державного бюджету*.

При цьому до проєкту, всупереч вимогам ст. 27 Бюджетного кодексу України та ст. 91 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI, *не надано* фінансово-економічного обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки).

Отже, необхідно удосконалити нормативно-правову базу щодо *стимулювання інноваційної діяльності в наукових установах* в чинних нормативно-правових актах, що регламентує порядок розробки, реєстрації та впровадження інновацій, створення та розвитку інноваційної інфраструктури,

визначення ліцензійних умов провадження діяльності наукових установ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ляшенко В. І. Регіональні наукові центри НАН України та МОН України як ядро розбудови регіональних інноваційних систем в умовах децентралізації. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 1 (47). С. 13-20.
2. Шкварчук Л. О. Теоретичні підходи щодо визначення сутності трансферу технологій та його інформаційно-аналітичного забезпечення. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4. С. 29-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_4_7.
3. Йохна М. А. Трансфер технологій: суть, форми і значення. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2012. № 3, т. 3. С. 69-72. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/886/1/yohna.pdf>
4. Андросова О. Ф., Череп А. В. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності: монографія. Київ: Кондор, 2007. 356 с.
5. Родіонова І. В. Основні форми та етапи здійснення трансфера технологій промислових підприємств. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. №3(15). С. 59-64.
6. Бычкова А. Н. Экономический Механизм: Определение, Классификация И Применение. *Вестник Омского университета. Серия «Экономика»*. 2010. Вып. 4, С. 37-43. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskiy-mehanizm-opredelenie-klassifikatsiya-i-primenenie>
7. Конспект лекцій з дисципліни «Трансфер технологій» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня усіх спеціальностей. ДДТУ, 2017. 67 с.
8. Дутко З. М. Місце маркетингових досліджень в процесі розроблення інноваційних продуктів. *Маркетинг та логістика в системі менеджменту* : тези доповідей ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 8–10 листопада 2012 р.). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 136–137.
9. Фонштейн Н. М. Трансфер технологий и эффективная реализация инноваций. Москва: АНХ, 1999. 296 с.
10. Цибинога М. О. Організаційний механізм процедури комерціалізації інновацій. *Системи обробки інформації*. 2011. Вип. 2. С. 273–276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2011_2_63.
11. Капіца Ю. М. Трансфер технологій та охорона інтелектуальної власності в наукових установах: монографія. Київ: Центр інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України, 2015. 431 с.

12. Гриньов Б. Стандартизація як інструмент забезпечення інноваційної діяльності. *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. 2013. № 3. С. 13-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ssia_2013_3_3.
13. Академічний тлумачний словник (1970–1980) / П. С. Лисенко, Є. М. Радченко, Л. М. Стоян, В. Д. Цвях, Г. Т. Яценко. URL: <http://sum.in.ua/s/proces>.
14. Академічний тлумачний словник (1970–1980) / П. С. Лисенко, Є. М. Радченко, Л. М. Стоян, В. Д. Цвях, Г. Т. Яценко. URL: <http://sum.in.ua/s/mekhanizm>.

REFERENCES

1. Liashenko V. I. (2017). Rehionalni naukovy tseny NAN Ukrainy ta MON Ukrainy yak yadro rozbudovy rehionalnykh innovatsiinykh system v umovakh detsentralizatsii. *Ekonomichniy visnyk Donbasu - Economic Bulletin of Donbass*, 1 (47), 13-20 [in Ukrainian].
2. Shkvarchuk L. O. (2013). Teoretychni pidkhody shchodo vyznachennia sutnosti transferu tekhnolohii ta yoho informatsiino-analitychnoho zabezpechennia. *Stalyi rozvytok ekonomiky - Sustainable economic development*, 4, 29-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_4_7 [in Ukrainian].
3. Iokhna M. A. (2012). Transfer tekhnolohii: sut, formy i znachennia. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky - Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, 3, vol. 3, 69-72. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/886/1/yohna.pdf> [in Ukrainian].
4. Androsova O. F., Cherep A. V. (2007). Transfer tekhnolohii yak instrument realizatsii innovatsiinoi diialnosti. K.: Kondor [in Ukrainian].
5. Rodionova I. V. (2012). Osnovni formy ta etapy zdiisnennia transfera tekhnolohii promyslovykh pidpriemstv. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu - Bulletin of Zaporizhia National University*, 3(15), 59-64 [in Ukrainian].
6. Bychkova A. N. (2010). Ekonomicheskii Mekhanizm: Opredeleniye. Klassifikatsiya I Primeneniye. *Vestnik Omskogo universiteta. Seriya «Ekonomika» - Bulletin of Omsk University. Series «Economics»*, issue 4, 37-43. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskii-mekhanizm-opredelenie-klassifikatsiya-i-primenenie>. [in Russian].
7. Konspekt leksii z dystsypliny «Transfer tekhnolohii» dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity druoho (mahisterskoho) rivnia usikh spetsialnostei. (2017). Kamianske, DDTU [in Ukrainian].
8. Dutko Z. M. (2012). Mistse marketynhovykh doslidzhen v protsesi rozroblennia innovatsiinykh produktiv. *Marketynh ta lohistyka v systemi menedzhmentu : tezy dopovidei IKh Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Lviv, 8–10 lystopada 2012 r.) - Marketing and*

logistics in the management system: abstracts of the IX International scientific-practical conference, Lviv : Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky, 136–137 [in Ukrainian].

9. Fonshteyn N. M. (1999). Transfer tekhnologiy i effektivnaya realizatsiya innovatsiy. Moskva: ANKh [in Russian].

10. Tsybynoha M. O. (2011). Orhanizatsiinyi mekhanizm protsedury komertsializatsii innovatsii. *Systemy obrobky informatsii - Information processing systems*, issue 2, 273-276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2011_2_63 [in Ukrainian].

11. Kapitsa Yu. M. (2015). Transfer tekhnolohii ta okhorona intelektualnoi vlasnosti v naukovykh ustanovakh. K.: Tsentri intelektualnoi vlasnosti ta peredachi tekhnolohii NAN Ukrainy [in Ukrainian].

12. Hrynov B. (2013). Standartyzatsiia yak instrument zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti. *Standartyzatsiia. Sertyfikatsiia. Yakist, - Standardization. Certification. Quality. 3*, 13-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ssia_2013_3_3 [in Ukrainian].

13. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk (1970–1980). P. S. Lysenko, Ye. M. Radchenko, L. M. Stoian, V. D. Tsviakh, H. T. Yatsenko (Eds.). URL: <http://http://sum.in.ua/s/proces> [in Ukrainian].

14. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk (1970–1980). P. S. Lysenko, Ye. M. Radchenko, L. M. Stoian, V. D. Tsviakh, H. T. Yatsenko (Eds.). URL: <http://http://sum.in.ua/s/proces> [in Ukrainian].